

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**PEDAGOGIK OLIIY TA‘LIM MUASSASALARIDA TA‘LIM JARAYONINI
TASHKIL ETISHDA AMALIYOT BILAN UZVIYLIGINI TA‘MINLASH
MASALALARI**

**Respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya
2024-yil, 15-oktyabr**

**Republic-wide scientific and scientific-technical conference
ISSUES OF ENSURING INTEGRATION WITH PRACTICE IN
ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF
PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION**

October 15, 2024

1974 2024
**Республиканскую научно-техническую конференцию на тему
«РОЛЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА
ВЗАИМОСВЯЗИ С ПРАКТИКОЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ»,
которая состоится 15 октября 2024 года**

JIZZAX – 2024

TEXNIK OLIY O'QUV YURTI TALABALAR BILIMINI AI YORDAMIDA BAHOLASHNI AVTOMATLASHTIRISH VA TA'LIMDA FOYDALANISHNING NAZARIY TAHLILI

D.A. Zaripova, M.Sh Salixova

Annotatsiya

Avtomatlashtirilgan baholash va qayta aloqa tizimlari zamonaviy ta'lim tizimida jadallik bilan rivojlanib kelmoqda. Ushbu maqolada ushbu tizimlar orqali baholashning samaradorligini qanday oshirish mumkinligi va baholash sifati qanday saqlab qolinayotgani tahlil qilinadi. Avtomatlashtirilgan tizimlar o'qituvchilarga vaqtni tejash, obyektivlikni oshirish va talabalarga tezkor qayta aloqa berish orqali ta'limning sifatini yaxshilaydi. Qayta aloqa jarayoni orqali talabalarining o'qish natijalari tez va samarali ravishda baholanadi. Maqolada avtomatlashtirilgan baholash va qayta aloqa tizimlarining afzalliklari va ularning ta'limdagi roli muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: *avtomatlashtirilgan baholash, qayta aloqa, baholash sifati, samaradorlik, ta'lim texnologiyalari.*

Abstract

Automated assessment and feedback systems are rapidly developing in the modern education system. This article analyzes how these systems can improve the efficiency of evaluation and how the quality of evaluation is maintained. Automated systems improve the quality of education by saving teachers time, increasing objectivity, and providing instant feedback to students. Through the feedback process, students' learning outcomes are evaluated quickly and efficiently. The article discusses the advantages of automated assessment and feedback systems and their role in education.

Key words: *automated assessment, feedback, assessment quality, efficiency, educational technologies.*

Axborot doimiy ravishda yangilanib turadigan va katta hajmlarda mavjud bo'lgan bugungi dunyoda baholashning samaradorligi va sifati muvaffaqiyatning asosiy omillariga aylanadi. Qo'l mehnatiga asoslangan an'anaviy baholash usullari ko'pincha ko'p mehnat talab qiladi, ko'p vaqt talab qiladi va sub'ektiv xatolarga yo'l qo'yadi. Avtomatlashtirilgan baholash va fikr-mulohazalar baholash jarayonini soddalashtirish, vaqt va resurslarni qisqartirish, natijalarning ob'ektivligi va aniqligini oshirish orqali ushbu muammolarni hal qilishni taklif qiladi. So'nggi yillarda ta'lim texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan birga, avtomatlashtirilgan baholash va qayta aloqa tizimlari oliy ta'limda va boshqa ta'lim muassasalarida keng qo'llanilmoqda. Bu tizimlar nafaqat ta'lim jarayonini optimallashtiradi, balki o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro aloqani ham mustahkamlaydi. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari javoblarni tezkor va aniq baholash imkonini beradi, bu esa inson omillarini kamaytiradi va baholash jarayonini standartlashtiradi (Johnson, 2021). Bu maqolada avtomatlashtirilgan baholash va qayta aloqa tizimlarining samaradorlikka ta'siri va baholash sifatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar tahlil qilinadi.

Baholash jarayonining tezkorligi avtomatlashtirilgan baholash tizimlari o'qituvchilar va ta'lim muassasalari uchun vaqtni sezilarli darajada tejash imkonini beradi. Talabalarining test savollariga javoblarini tezkor baholash avtomatlashtirilgan algoritmlar orqali amalga oshiriladi, bu esa qo'l mehnatiga qaraganda tezroq va samaralidir. Masalan, ko'p tanlovli savollar (MCQ) tizimlari talabalarining javoblarini bir necha soniyada tekshirishi mumkin (Smith et al., 2020).

Obyektivlik va aniqlikni oshirish inson orqali bajarilgan baholash jarayonida subyektivlik va xato qilish ehtimoli yuqori. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari esa belgilangan me'yorlarga asoslangan bo'lib, barcha talabalarining ishini bir xil mezonlar asosida baholaydi. Bu esa baholash jarayonining obyektivligini ta'minlaydi va natijalarning aniqligini oshiradi (Miller, 2019).

Baholash natijalarida standartlashuv Turli o'qituvchilar baholashni turli yo'sinda amalga oshirishlari mumkin. Avtomatlashtirilgan tizimlar barcha javoblarni standart baholash mezonlariga

asosanib tekshiradi, bu esa natijalarning barqarorligini ta'minlaydi. Shu tariqa baholash natijalaridagi standartlikni saqlab qolish mumkin (Brown & Davis, 2018).

Ta'limda qayta aloqa tizimlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri ham mavjud bo'lib ular quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin.

Talabalarga tezkor va aniq qayta aloqa talabalarning o'z natijalarini tezkor olishi ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari talabalarga baholarini darhol yetkazib, ularga o'z xatolarini tezda tahlil qilish va o'z bilimlarini kuchaytirish imkonini beradi (Lee et al., 2020). Bu tizimlar qaysi sohalarida talabaning muvaffaqiyatsiz bo'lganini ko'rsatib beradi va bu orqali ularga qaysi yo'nalishlarda kuchliroq tayyorgarlik ko'rish kerakligini tushuntirib beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda qayta aloqa tizimlari har bir talabani yo'naltirishga yordam beradi. Ushbu tizimlar orqali talabalarning muvaffaqiyatsizliklarini tahlil qilib, ularga maxsus o'quv rejalarini ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi (Williams, 2021). Bu usul talabalarga o'z bilimlarini mustahkamlash va zaif tomonlarini yaxshilashga yordam beradi, shu bilan birga o'qituvchilarga talabalarning muvaffaqiyatini kuzatishda yordam beradi.

Avtomatlashtirilgan baholash tizimlarining ta'lim samaradorligini oshirishda roli. Vaqtni tejash katta hajmdagi talabalarning ishini tez baholash avtomatlashtirilgan tizimlarning asosiy afzalliklaridan biridir. Odatda, o'qituvchilar qo'lda baholash jarayoniga ko'p vaqt sarflaydi, lekin avtomatlashtirilgan baholash tizimlari bir vaqtning o'zida ko'plab javoblarni tahlil qilishi va baholashi mumkin (Parker, 2019). Bu esa o'qituvchilarga o'quv jarayoniga ko'proq vaqt ajratishga imkon yaratadi.

Ta'lim sifatiga ta'sir avtomatlashtirilgan baholash tizimlari ta'lim sifatini oshirishda ham muhim o'rin tutadi. Talabalarga o'z natijalarini tezkor ko'rish va qayta ko'rib chiqish imkoniyatini beradi, bu esa ularga o'z bilimlarini tezkor tarzda yaxshilashga yordam beradi. Shu bilan birga, qayta aloqa tizimlari orqali talabalarga tavsiyalar berilgani sababli ular o'zlari uchun zarur bo'lgan bilimlarni yaxshiroq o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi (Simpson & Harris, 2020). Avtomatlashtirilgan baholash tizimlarining chegaralari

Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari ko'p afzalliklarga ega bo'lsa-da, ularning ba'zi cheklavlari ham mavjud. Masalan, bu tizimlar inson mulohazasini talab qiladigan savollar, masalan esselar yoki ijodiy ishlar bilan ishlashda yetarlicha samarali bo'lmasligi mumkin. Bunday hollarda inson o'qituvchilarining ishtirokini talab qiladigan tuzatish jarayonlari paydo bo'lishi mumkin. (Roberts, 2021).

Avtomatlashtirilgan baholash va qayta aloqa tizimlari ta'lim tizimida baholash jarayonini tubdan o'zgartirdi. Ushbu tizimlar baholashning tezkorligi, aniqligi va obyektivligini ta'minlaydi, shuningdek, talabalarga tezkor va samarali qayta aloqa berish orqali ularning ta'lim jarayonini yaxshilaydi. Garchi avtomatlashtirilgan baholash tizimlari barcha turdagi savollar uchun to'liq mos kelmasligi mumkin bo'lsa-da, ularning ta'lim sifatini oshirish va samaradorlikni yaxshilashdagi ahamiyatini inkor qilib bo'lmaydi. Kelgusida bu tizimlarni yanada takomillashtirish va inson mulohazasi bilan uyg'unlashtirish ta'lim sifatini yanada yaxshilashi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Johnson, R. (2020). Automated Assessment Systems in Education. *Educational Technology Review*, 12(3), 45-56.
2. Smith, A., & Lee, J. (2021). Multiple Choice Question Systems: A Review of Automated Testing. *Journal of Assessment Studies*, 7(4), 89-102.
3. Miller, T. (2019). The Impact of Automated Grading on Educational Efficiency. *Learning Innovations Journal*, 9(2), 110-125.
4. Brown, S., & Davis, P. (2018). Ensuring Objectivity in Automated Assessment. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 14(1), 34-49.

5. Lee, J., Parker, M., & Simpson, H. (2020). Feedback and Student Engagement in Online Learning Environments. *Journal of Digital Learning*, 15(3), 78-91.
6. Williams, K. (2021). Personalized Feedback Systems in Modern Education. *Technology and Learning*, 22(5), 99-117.
7. Simpson, H., & Harris, L. (2020). The Role of Feedback in Academic Success. *Journal of Educational Studies*, 18(1), 56-73.
8. Roberts, T. (2021). Challenges of Automated Essay Scoring Systems. *Journal of Pedagogical Research*, 5(2), 142-159.

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION TA'LIM METODLARI VA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Tursunov Diyor Sunnatovich

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, Jizzax DPU

Ataxanov Izzatbek Ergash o'g'li

Norbo'tayev Abror Jahongir o'g'li

Maktab menejmenti yo'nalishi 4-kurs talabalari, Jizzax DPU

Annotatsiya. Maqolada Respublikamiz prezidentining talim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning zarurati haqida fikrlari va Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion ta'lim metodlari va mobil texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati shu bilan birga samarali foydalanish evaziga erishilishi mumkin bo'lgan yutuqlar haqida keltirilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, innovatsiya, mobil texnologiya, mobil ta'lim, interfaol metod, pedagog, virtual laboratoriya, klaster.

Kirish

Zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyarning kundalik hayotimizning asosiy qismini egallab borayotgan ushbu davrida ta'lim va tarbiyaning o'рни alohida ahamiyatga ega. Shuningdek mamlakatimizdagi ta'lim dargohlari xususan oliy ta'lim tashkilotlarida o'quv dasturlarini, darsliklarini yangilash, o'qituvchi pedagoglar malakasini muntazam oshirib borish zamon talabi darajasiga ko'tarildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 30-sentabr kuni "O'qituvchi va murabbiylar kuni" ga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida quyidagicha ta'kidlaydi: "Oliy ta'lim tizimining vazifasi faqat talabalarga dars berishdan iborat emas. Universitet va institutlarimiz ilm-fan sohasida ham faol ishlashi, yoshlarni ilmiy ishlarga, katta-katta loyihalarga jalb etishi kerak. Ushbu muassasalarda ilmiy-tadqiqot ishlarini yanada rivojlantirish maqsadida ilmiy-texnik dasturlar doirasida amalga oshiriladigan loyihalar ko'lamini 3 barobar kengaytirish, doktoranturaga qabul kvotalarini 4 marta ko'paytirish zarur.

Bugun «raqamli iqtisodiyot» degan tushuncha dunyoda eng dolzarb masalaga aylanganini barchamiz ko'rib turibmiz. Ayni paytda axborot texnologiyalari sohasida chuqur bilim va malakaga ega bo'lgan, ulardan unumli foydalana oladigan zamonaviy mutaxassislar milliy iqtisodiyotimiz uchun nihoyatda zarur. Barchamiz bu masalani chuqur anglagan holda, shu maqsadga erishish uchun jiddiy harakat qilishimiz shart. Bu ishga bugun kirishmasak, ertaga kech bo'ladi»⁶¹.

Bugungi kunda O'zbekistonda bozor iqtisodiyoti rivojlanayotgan sharoitda Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion ta'lim metodlari va texnologiyalarini samarali qo'llash orqali ta'lim jabhasida raqobatni shakllantirish va yuqori darajali sifatga erishish imkoniyati yaratildi.

Statistik ma'lumotlarga nazar soladigan bo'lsak Respublikamizda Oliy ta'lim muassasalari soni 210 tani tashkil qilib, ulardan 114 tasi davlat oliygoahlari, 67 tasi nodavlat oliygoahlari, 29 tasi esa xorijiy oliy ta'lim muassasalari hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalarida faoliyat olib borayotgan professor o'qituvchilar soni 44 250 nafarni, talabalar soni esa 1 473 452 nafarni tashkil qiladi. Bular

⁶¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 30-sentabr kuni "O'qituvchi va murabbiylar kuni" ga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi.